

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАТРУЛЬНО-ПОСТОВОЇ СЛУЖБИ МІЛІЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

ТЕРЕЩУК Олександр Дмитрович - кандидат юридических наук, начальник ГУ МВС України у м. Києві, генерал-майор міліції

Проанализированы актуальные проблемы эффективного функционирования патрульно-постовой службы милиции в Украине. Установлено, что основными средствами преодоления данных проблем является реформирование субъектов управления МВД.

Ключові слова: міліція, громадський порядок, патрулювання, патрульно-постова служба.

У статті розглядається поняття патрульно-постової служби міліції. Визначаються проблеми ефективного функціонування даного підрозділу міліції. Окрім того, зазначаються шляхи їх подолання.

Постановка проблеми

Сучасний етап розвитку України охарактеризовано складними процесами, що мають місце в політичній, соціальній та економічній сферах життя держави. Найважливіша тенденція зростання соціальної напруги в суспільстві, у зв'язку із проведенням політичних, адміністративних та економічних реформ. Така нестабільність впливає на стан правопорядку та громадський спокій, зокрема.

Актуальність питань забезпечення охорони громадського порядку зумовлена насамперед тим, що саме патрульна служба безпосередньо виконує провідну роль при забезпеченні охорони громадського порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Огляд юридичної літератури дає підстави стверджувати, що питання, які порушуються у публікації в окремих аспектах розглядалися у працях науковців: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Бітяка, І.І. Веремеєнка, П.А. Вороб'я, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, Є.В. Додіна, М.І. Єропкина, П. Закалюка, С.В. Ківалова, А.П. Ключниченка, Ф.Є. Колонтаєвського, К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Ю.Ф. Кравченка, Л.Л. Попова, А.П. Шергіна та ін.

Проте у вітчизняній юридичній науці багато базових положень та основних проблем функціонування патрульної служби міліції залишаються невирішеними або дискусійними.

Мета статті

Метою даної публікації є дослідження правового статусу патрульно-постової служби міліції, проблем її функціонування та можливих шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до Статуту патрульно-постової служби міліції України затвердженого наказом МВС від 28.07.94 №404, патрульно-постова служба міліції – це діяльність спеціальних нарядів міліції по охороні громадського порядку, безпеці і боротьбі з правопорушеннями на вулицях, площах, у парках, на транспортних

магістралях, портах, в аеропортах та інших громадських місцях, а також при проведенні масових заходів, ліквідації наслідків аварії, катастрофи, стихійного лиха [1].

Основними завданнями патрульно-постової служби міліції є:

- забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів;
- запобігання правопорушенням та їх припинення;
- охорона громадського порядку і громадської безпеки;
- виявлення, запобігання, припинення та розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;
- захист власності від злочинних посягань [2].

Правовою основою діяльності патрульно-постової служби міліції є Конституція України, Закон України «Про міліцію» [3] та інші законодавчі акти, укази і розпорядження Президента України, декрети, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, Загальна декларація прав людини, міжнародні правові норми, ратифіковані в установленому порядку, цей Статут, рішення органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади, прийняті в межах їх компетенції, нормативні акти Міністерства внутрішніх справ України.

Діяльність патрульно-постової служби міліції будується на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з іншими державними органами, трудовими колективами, громадськими об'єднаннями і населенням.

Основними завданнями підрозділів патрульної служби є забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, охорона і забезпечення громадського порядку, виявлення та розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили; участь у наданні правової допомоги громадянам, сприяння, у межах компетенції, державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

Функції підрозділів патрульної служби в обласних центрах, містах-мегаполісах та містах з кількістю жителів понад 100 тис. осіб:

- забезпечення належного громадського порядку та громадської безпеки на вулицях та в інших громадських місцях, вжиття своєчасних заходів щодо виявлення, запобігання і припинення злочинів, правопорушень на території обслуговування;
- ужиття заходів щодо затримання осіб, які вчинили злочини в місцях несення служби;
- виявлення на маршрутах патрулювання та на об'єктах, розміщених поблизу від них, розшукуваних злочинців, осіб, що переховуються від органів дізнання, досудового слідства та суду, безвісти зниклих та інших осіб у випадках, передбачених законодавством України;
- виявлення причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень на території обслуговування, ужиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;
- здійснення невідкладних дій на місці скоєння правопорушення щодо охорони місця події, надання допомоги потерпілим, виявлення очевидців, переслідування та затримання підозрюваних;
- здійснення, у межах покладених повноважень, адміністративно-правозастосувальної діяльності, складання протоколів про скоєні адміністративні правопорушення, застосування інших передбачених законом заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- здійснення нагляду за дотриманням громадянами постанов і рішень органів державної влади з питань охорони громадського порядку [4].

Функції підрозділів патрульної служби в інших містах, селищах міського типу та сільській місцевості – це функції, викладені вище, а також виявлення та припинення порушень правил дорожнього руху на територіях обслуговування, здійснення зупинки транспортних засобів, перевірки документів, оформлення відповідних адміністративних матеріалів, виявлення

транспортних засобів, які перебувають у розшуку, оформлення дорожньо-транспортних пригод без потерпілих на території обслуговування та проведення дізнання за цими матеріалами [5].

Патрульні і постові наряди, забезпечуючи належний громадський порядок і безпеку в громадських місцях, відповідно до чинного законодавства здійснюють нагляд за виконанням громадянами та посадовими особами законів України, указів і розпоряджень Президента, постанов Кабінету Міністрів та загальнообов'язкових рішень органів місцевого самоврядування, прийнятих ними в межах своєї компетенції з питань охорони громадського порядку. У межах своїх прав вони надають допомогу народним депутатам, представникам органів місцевого самоврядування і об'єднанням громадян в їх законній діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників.

В обов'язки нарядів міліції входить також надання в межах можливостей невідкладної, в тому числі медичної, допомоги особам, які потерпіли від правопорушень і нещасних випадків, перебувають у безпорадному або небезпечному для життя і здоров'я стані, а також неповнолітнім, які залишились без нагляду батьків, своєчасне інформування чергових по міськрайлінорганам про всі випадки виникнення загрози громадській безпеці, про необхідність залучення технічної допомоги та аварійних служб [6, с. 54-55].

Попередження правопорушень нарядами патрульно-постової служби досягається перш за все тим, що сама присутність на вулицях чи в інших громадських місцях постового або патрульного міліціонера у встановленій формі одягу стримує нестійких осіб від їх вчинення. Патрульні і постові наряди зобов'язані виявляти причини та умови, які сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень, у межах своєї компетенції вживати заходів до їх усунення, брати участь у правовому вихованні населення та проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення правопорушень. З метою запо-

бігання злочинам наряди міліції в межах поста або маршруту зобов'язані забезпечувати спостереження за місцями найбільш вірогідного їх вчинення, можливої появи і переховування злочинців, а також проживання осіб, умовно засуджених і умовно звільнених з місць позбавлення волі.

Виконуючи функцію боротьби з правопорушеннями, патрульно-постові наряди міліції зобов'язані вживати заходів, які б забезпечували припинення і розкриття злочинів, надавати допомогу оперативним апаратам міліції, які ведуть боротьбу із злочинністю. Вони повинні вести рішучу боротьбу з дрібним хуліганством, пияцтвом, жебрацтвом та іншими порушеннями громадського порядку.

Потреба реформування патрульної служби міліції в структурі МВС була зумовлена:

- необхідністю забезпечення реалізації наданих службі повноважень;
- складністю охорони громадського порядку, що породило потребу перегляду стратегічних напрямів діяльності патрульної служби міліції з метою пошуку нових підходів до організації та здійснення цього напрямку діяльності;
- надмірною завантаженістю безпосередніх працівників патрульної служби міліції (в тому числі, й через надлишок адміністративних апаратів);
- надто громіздкою структурою всієї міліції громадської безпеки і організації управління нею;
- відсутністю достатнього правового регламенту форм діяльності з охорони громадського порядку [7, с. 194].

Можна визначити низку недоліків у роботі патрульної служби міліції об'єктивного і суб'єктивного характеру: нечітко визначено правовий статус та компетенцію працівників патрульної служби міліції; низька концентрація нарядів на вулицях та в інших громадських місцях; нерівномірність патрулювання в різний час доби; низька мобільність та недостатня технічна оснащеність, забезпечення індивідуальними засобами захисту тощо. Тому будь-які перетворення та реорганізації, в тому числі й муніципалізація, визначають-

ся ефективністю правового забезпечення функцій, функціональних обов'язків органів, служб і підрозділів, а також функціональних обов'язків співробітників ОВС. З іншого боку, вдосконалення систем інформації і інформаційно-аналітичної роботи є так само необхідною передумовою розробки для впровадження науково обґрунтованих, ефективних управлінських та інших рішень.

Важливим аспектом проблеми реорганізації патрульної служби міліції в структурі МВС України є розробка і впровадження науково обґрунтованих методів професійного добору, підготовки, навчання, виховання і розстановки кадрів, підвищення людського чинника у розв'язанні завдань, що стоять перед ОВС. Виходячи з того, що посаду міліціонера патрульної служби міліції слід зробити основною, то саме з неї повинна починатися й підготовка працівників міліції різних спеціальностей. Така підготовка може здійснюватися в міських, районних відділах внутрішніх справ або в навчальних центрах МВС України, ГУМВС України УМВС України. Причому, як і для міліціонерів патрульної служби міліції, для кандидатів на вказані посади має бути розроблена система тестів, у тому числі і психологічних, які б дозволяли максимально раціонально заміщати посади згідно з можливостями та здібностями кожного кандидата.

Але, на жаль, на теперішній час у ході відбору кандидатів до патрульної служби міліції не враховується той комплекс психологічних знань, що визначає успішність навчання, формування стійкої професійної спрямованості кожного майбутнього працівника. Тому вкрай необхідним є індивідуальний підхід, а також максимальне використання всього арсеналу профорієнтаційних можливостей навчально-педагогічного процесу, створення і впровадження педагогічних технологій, спрямованих не тільки на підвищення рівня знань слухачів, а й на розвиток професійного самовизначення. Для цього важливою умовою є освоєння теорії і практики наукової організації праці, як складової частини науки управління. Отже, такі вдосконалення

потребують постійного впровадження в організацію і діяльність патрульної служби міліції структурних, технологічних і технічних нововведень. Цей процес вимагає попереднього діагностичного дослідження, адже провідне значення для проведення реорганізації діяльності має якість праці, досвід, професіоналізм працівників даної служби. Загалом, реорганізація пов'язана з ускладненням залежності між всіма елементами системи, внаслідок чого будь-яке нововведення здійснюється більш ефективно в підготовлених, більш «гнучких» організаціях, у яких відсутня «заформалізованість». Організація роботи патрульної служби міліції потребує реформування в ракурсі підвищення її престижності [8, с. 198].

Для забезпечення відповідної професійної підготовки працівників патрульної служби міліції, доцільно встановити критерії відбору кандидатів до служби за фізичними даними, за рівнем інтелектуального розвитку та психологічної готовності і приймати на службу тих, хто відповідатиме цим вимогам. Причому слід передбачити порядок переводу працівників патрульної служби міліції у випадку невідповідності вказаним вимогам на іншу ділянку роботи. Так само істотних змін потребує й організація першопочаткової підготовки кандидатів на службу до патрульної служби. Адже нині діюча система не відповідає сучасним вимогам, що потребує розгляду питання про збільшення терміну першопочаткової підготовки принаймні до року.

Для дослідження питання реорганізації патрульної служби міліції варто окреслити провідні її передумови, до яких належать:

- вдосконалення структури патрульної служби міліції за рахунок їх спрощення;
- заміна структур ієрархічного типу на адаптивні;
- створення різноманітних форм органічних структур усередині патрульної служби міліції;
- створення конгломератної структури, тобто поєднання різнорідних елементів у системі патрульної служби міліції;

- формування модульних і атомістичних організацій передбачає перетворення організаційних структур протягом поступової реформи [9, с. 73].

Реформування патрульної служби міліції здійснюється за класичною схемою: підготовка, проведення та аналіз результатів. Як і будь-який процес, реформування неможливе без управління, метою якого є спрямування процесу реформування системи на вирішення завдань її реформування. Оцінка ефективності управління реформуванням системи патрульної служби міліції визначається ступенем максимального наближення процесу реформування до мети з мінімальними витратами.

Тому при реформуванні патрульної служби міліції необхідно спочатку виявити недоліки існуючої системи та проаналізувати, чому вони виникли, чому система не спрацьовує так, як цього від неї очікують. Далі необхідно з'ясувати, що ж саме необхідно вдосконалити на основі попереднього вітчизняного та зарубіжного досвіду. Наступним кроком є вироблення мети, напрямів і стратегії реформування; визначення потрібних для цього сил, засобів та заходів. Після чого слід розробити варіанти тактичних заходів щодо досягнення мети, обрати оптимальні за критеріями, визначитись з етапами реформування патрульної служби міліції в ракурсі інноваційних процесів усього МВС України. Важливим аспектом є об'єктивна оцінка практичної спроможності виконати поставлені завдання, можливості подолання усіх перешкод. Завершається етап оприлюдненням концепції реформування та роз'ясненням його головних положень безпосереднім виконавцям [10, с. 112].

Висновки

Отже, нагальна потреба у реформуванні міліцейської системи вимагає проведення в ОВС, загалом, і в підрозділах патрульної служби міліції ГУ МВС України, зокрема, якісно нової кадрової політики, розробку й прийняття концепції розвитку служби в ОВС, адже зазначені проблемні питання, напряму пов'язані з нагальною необхідністю реформування ОВС у цілому.

Необхідно спрямувати першочергові організаційні заходи саме на ресурсне та фінансове забезпечення цього напряму правоохоронної діяльності, адже лише після створення хоча б мінімально необхідних умов можна здійснювати якісне керівництво та вибудовувати систему контролю якості виконання службових обов'язків. Відтак з підвищенням рівня професіоналізму працівників патрульної служби міліції підвищується ефективність роботи ОВС взагалі, що, у свою чергу, впливає на підвищення їх авторитету та відповідного зміцнення правосвідомості. Організація діяльності служби повинна бути зорієнтована на нормативне врегулювання не лише регламентації діяльності чи поведінки працівників, але й належного матеріального заохочення, що б стимулювало прагнення цінити своє місце служби.

Література:

1. Статут патрульно-постової служби міліції України затвер. Наказом МВС від 28.07.94 №404.
2. Патрульна служба міліції // Веб-сайт Департаменту громадської безпеки МВС України. – [Електронний ресурс]: <http://www.dasm.kiev.ua/index.phtml?menu=6>.
3. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 4, ст. 20.
4. Інструкція з організаційно-штатної роботи в системі МВС України: Наказ МВС України від 4 червня 2007 р. № 190.
5. Про створення патрульної служби МВС України та реорганізацію дорожньо-патрульної служби ДАІ [Текст]: наказ МВС України від 28.02.2006 № 214.
6. Єманов В.В. Методика прогнозування тенденцій змін оперативної обстановки посадовими особами військової частини внутрішніх військ в умовах надзвичайного стану, зумовленого факторами соціально-політичного характеру [Текст] / В.В. Єманов // Честь і закон. – 2010. – № 3. – С. 54-60.
7. Лавніченко О.В. Поняття і види оперативної обстановки у сфері охорони громадського порядку та обставини, що обумовлюють її ускладнення [Текст] /

АНОТАЦІЯ

Проаналізовано актуальні проблеми ефективного функціонування патрульно-постової служби міліції в Україні. Встановлено, що основними засобами подолання даних проблем є реформування суб'єктів управління МВС.

SUMMARY

It has been analyzed the current problem areas effective functioning of patrol officers in Ukraine. It was established that the main means of overcoming these problems is to reform the business of the Interior Ministry.

О.В. Лавніченко, В.В. Єманов // Збірник наукових праць ХУПС. – 2010. – № 1 (23). – С. 192-196.

8. Пістряк П.В. Способи несення патрульної служби військовими нарядами [Текст] / П.В. Пістряк, В.П. Варакута, В.В. Єманов, К.В. Плетко // Збірник наукових праць ХУПС. – 2012. – № 3 (32). – С. 198-201.

9. Адміністративна діяльність: Підручник/Під заг. ред. О.М. Бандурки. – Харків: ХНУВС, 2004. – 248 с.

10. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Підручник /Під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. –К.: НАВСУ, 1995. – 178 с.